

Ивана пред морето

(Excerpt in Macedonian)

Translated by: Viktorija Blažeska

Contact of the translator: viktorija.blazeska@gmail.com

„Видов огласот на интернет, има уште шкаф? ... би ... дојдам.“ рече женски глас со особено мек изговор. За дваесет минути на вратата стоеше госпоѓа на мои години, во црна навистина мини сукња, со дречливо розов кармин од носот до брадата, обесена со блескав накит. Додека нејзините (босански? српски? црногорски?) макроа во црно и секој со по едно дијамантовидно обетче во левата ушна школка се нишаа ваму-таму со шкафот за облека, ние две стоевме во ходникот и незгодно си се насмевнувавме една со друга.

„Украина?“

„Не и да, блиску, Русија.“

„Ги обожувам руските поети.“

Ококорено ме погледна под мрсниот слој маскара.

„Цветаева, Бродски, Манделштам...“ се охрабрив.

„Познавате?“ изгледаше вистински изненадена, што ме натера да помислам дека можеби е некоја учителка што, ете, слабо завршила, па и покрај оншалантното однесување не ѝ е лесно на новите споредни патеки. Но очигледно не сакаше да го продолжи разговорот во тој правец, па замолкна.

„И како е сега кај вас? По руската инвазија на Крим? Приближно од тие краишта сте, така?“ Си го замислував нашиот шкаф во нејзината собичка, чии сидови се сигурно розово обоени и во која повеќе заспана отколку будна ги поминува деновите, откако цела ноќ ќе ѝ помине во играње на шипка во некој мрачен бар.

„Кај нас океј,“ одговори како од пушка, како да го чекала само тоа прашање. Секогаш одново ме изненадува тој исконски страв со одрекување, рано втеран в коски, страв од режимот од кој човек никогаш не може да се ослободи, каде и да живее понатаму. Покрај тоа уште не ми беше сосема јасно дали е Русинка или Украинка.

„Опасно ли е, војуваат ли таму?“ се направив на тошо. Одмавна со раката, така што белегзиите ѝ засвечкаа, како да го одбива понуденото кафе.

„Опасност во мир, не во војна.“

[...]

Тутун имаме доволно, и откако на Видовден заврши наставата, секој ден седиме пред преполната кафана и пиеме шљивовицу, водену ракију или турску од чист јачмен, ѝ пишува Адријан на жена си напролет, ама само до десет, бидејќи потоа има полициски час. Корзото е страшно живо, таму се врти јагнешко печење за 140 динари на кг. На пазар има само кромид, лук и неизмерни количини јагоди. Би сакал да ви пратам некој пакет со шеќер и парче сланина, ама нема. Јадам во мензата, проја како замена имам пиено само еднаш, лебот е помешан со компир. Жал ми е што премалку се интересирав за готвење, бидејќи нашата готвачка знае страшно малку рецепти. Иако тукушто имаше жетва, нема брашно, а селаните имаат полни кутии пари. Кога има црковен собир, храмова слава, се собираат неколку илјади луѓе, доаѓаат хармоникаши и свират оро. Селаните плаќаат по 200, 300 динари. Пари еден куп, а намирници може да се добијат само со врски. Во Белград е наводно иста песна: игранки, певаљки, музика во

секој локал. Ако имаш пари, добиваш што сакаш, од слатки до свилен веш. Пар опинци, што кога дојдов чинеа 100 динари, сега чинат 2500 динари.

Ивана веднаш оди кај чевларот Крмолец и начува пар сандали број четириесет и четири. *Ќе ги платам дури откако ќе ги измерам, и ако се потешки од четиристотини грама, не ги земам, му се заканува.* Германската пошта имено не дозволува пакети потешки од двесте грама, а тоа е токму доволно за една сандала на пратка. Би пратила уште многу други работи, кога би можела нешто да добие, со тоа можеби и малку би си ја олеснила совеста, бидејќи во последно време се занесуваше во други светови: си замислуваше преградки и насмевка, онаа насмевка со подигнато лево крајче, оној зрак преку лицето, оној љубезно духовит поглед.

Преживеав сончаница, но тоа не е ништо, некои умреа од тропска маларија. Ивана повторно нешто ја збоднува во желудникот, прекор врело ѝ се разлива по телото: ако Адријан умре, тоа ќе биде казна за неа. Никогаш не верувала во таа католичка одмазда, заб за заб, но нешто повисоко ќе ја стрефи ако не чувствува правилно, ако не направи сè што е во нејзина моќ, ако нема кристално чисти мисли, ако заборава на својата кожа, која ѝ се чинеше дека се суши, нејзината кожа, која без машки допири беше така запуштена.

Ние Словенците сме како едно семејство. Тука има божји мир, само скапотијата или немањето ова или она или некоја ненадејна посета не потсетуваат на војната. Во последно време дуваше свежо ветре, бевме имено омилената престолнина на најразлични „војводи“ и на нивните банди. Пијанчењето, насилството, грабежот, убивањето беа на дневен ред. А сега власта ја презедоа оние што се затоа тука, и целиот крај полесно дише.

Ако Адријан го убијат или го ранат, за тоа ќе биде виновна таа, за тоа ќе биде виновна нејзината премала љубов, нејзината непостојаност, нејзината немоќ, нејзината слаба волја, мора да издржи, бидејќи во неа веќе се вселува ново претчувство дека со своите постапки може да си го погуби мажот – и во неа, која некогаш толку храбро им се спротивставуваше на жителите на Шкале, во неа продира таа закана, тој нов облик на страв.

Одам еден руски емигрант, инженер, да го учам германска конверзација. Ништо не му наплаќам, бидејќи ништо нема. Ме послужуваат со слатко, ракија и кафе. Русинот ми позајмува костим за капење, тоа овде велеградски се вика „ісі па плаџи“. Една продавница се вика Лувер, друга Москва, имаме две гостилници, Казина и Булевар. Инаку е страшно примитивно. Ги добив твоите пакети, досега со: бели гаќи, три шамичиња, три пара чорапи од Бата, вратоврска, малку конец и малку мирислив сапун.

Ивана е повторно порасположена, вестите на Адријан не се веќе потресни, станаа дел од секојдневието, нејзиното и неговото, се навикнаа на далечината, барем во овој миг така се чини, овој миг, кога денот се претопува во друг, сосема ист, и додека е така, е добро, нека биде така, бидејќи потоа на овој или на оној начин сигурно ќе пукне ... затоа не е толку погрешно, ако Ивана повторно оди во шумата со својата кошница за печурки, гази по истиот пат и срцето силно ѝ чука, свежиот воздух и мирисот на кал ѝ ги придвижуваат крвта и мислите и во неа се вселува нова возбуда.

Еве еден по словенечки јазик и еден по земјопис, два исти по сметање и еден по историја ... иако тој наскоро ќе треба да се напише одново, ѝ вели Виталиј. Стои сред папратта и оддалеку се слушаат црковните свона. Првпат е тоа убава музика, Ивана затреперува. И уште по некоја печурка, како алиби. Над чаршавчето, под кое се скриени петте книги, става три вргањи и две брезовки. За секоја книга по една печурка расте.

Ивана му се насмевнува. И потоа повторно толку убаво ја погледнува, што ѝ поминува топлина по грбот и во стомакот ѝ се разбуричува. *Смрт на фа...со среќа, ѝ вели. Со среќа, одговара.*

На крајот на август на Пина ѝ потекува вратот и добива висока температура, засипнува и од краставиот нос ѝ тече гноен исцедок. Ивана очајува: знаеше, знаеше дека нешто ќе се случи, но на Адријан не му пишува ниту збор за дифтеријата на Пина, оваа казна мора да ја издржи сама, сама ќе го носи сето свое бreme, тој веќе поднесува доволно. Се преиспитува како сè изреагирала досега на плачот на Пина, како на нејзините желби, кои понекогаш беа барања, како на нејзините болести, кои досега сите биле поблаги од оваа сега, и ѝ се чини дека ниту еднаш не постапила правилно, се обвинува така што секојпат ја збоднува во желудникот.

Секој ден во Донауцајтунг читам за убиства и казни. Се плашам за вас две, стигнува српско писмо со марка со крал Петар. Без престан размислувам како изгледате, што правите, како сте облечени, што јадевате. Пазете се од дезинтерија и тифус, тука се многу раширени. Убаво е што Пина се интересува за животни. Тука во собата освен вошки и стаорци имав цело животинско царство: глупци, бубашиваби и болви. А чаршавите по битката со тафтабитите изгледаа како да си ги посипал со боровинки, па си легнал на нив.

И Ивана едно септемвриско попладне легнува на покривка распослана преку грмушки со боровинки и на својот мантил за дожд. Изгледа како мајсторот за светло во театарот над крошните да ги придушил рефлекторите, па контрастот меѓу ситните светли дамки сонце низ лисјата е помек, и токму пред Ивана да ги затвори очите, светот се завртува, смртта станува љубов и љубовта со иглата на компасот се преместува на другата страна, наспроти смртта, југ е на север и исток е на запад. Каоник се преместува уште подалеку, некаде во Бугарија, и шумата како мов го обраснува целиот рајх и во косиот сончев зрак што блеснува низ гранките Ивана го здогледува над себе подигнатото крајче на усните и ја чувствува топлата кожа на Виталиј, која мириса на влага, пешачење и чад, Виталиј е околу неа и во неа, ниските лескови гранки точно пред земјата се нишаат со бавни движења.

*Нема да те скицирам, да не те препознаат ако ме фатат – но ќе те запаметам. Би те насликал сета, целата, не би те составил од две различни парчиња, од главата на една жена и телото на друга како во Појадок на трева. Тука е нивниот привремен дом без прозорци и врати, дом со најпотребните нешта, со покривка, боровинки и шише вино, неговата привременост е неговата убавина, привременоста и провизорниот простор, бидејќи просторот е секогаш, како што е домот со животот, поврзан со времето: на трупецот веднаш до двајцата појадувачи се исцртани кругови што сведочат за староста на некогашното дрво, полжавот на него ја оставил својата лигава трага и пајакот со нишката што ја направил од самиот себе го обележал својот дом како ловиште. Ивана и Виталиј лежат во тој дом без ѕидови во кој никој нема да провали, лежат во тревата без појадок, без стареење, во таа временска ограниченост без просторни граници и Ивана се секава на зборовите на Адријан, некогаш толку контрадикторни, а сега толку хармонични: *Доживејте ја сета убавина како што ја чувствувате, а не размислувајте од каде е ... Ако го слушнете шушкањето на лисјата што се нишаат на вечерниот ветер, не заслущувајте се, не обидувајте се да разберете што сака да ви каже. ... Сонувајте, душо, сонувајте и бидете среќни во своите соништа.* И вторпат и третпат се повторува тоа, станува обред таму среде шумата, кога Виталиј ја покрива Ивана и сè се скаменува, и тој застанува, само неговата топлина полека се шири во неа, ја покрива настрана од светот и ја чува под себе, во тишината наслушнуваат како ги полни бавната крв што се движи кон поткожното ткиво, од него кон неа и назад, топлината се разлива по нив, се полнат постепено со дискретна, но упорна моќ, која доаѓа во бавни, прво расцепкани, а потоа сè поснажни одеци.*

[...]

Крупниот пар на вратата се пробиваше напред, се брзаа да ја однесат германската машина за шиење. Со јужњачки акцент на приморски прашуваа зошто ја продавам и меѓу редови ми ставаа до знаење дека не се исплаќа да ги шетам по тавани, бидејќи во секој случај од оваа зделка ќе излезат како победници. Знаев дека машината во никој случај нема да можам да им ја продадам по цената од огласот, а и се брзав, па се согласив на нивното драстично намалување. Речиси навредени што им успеа толку мазно, на крај се свртеа по собата, да видат да не можат да извлечат уште нешто, при што би го имале барем уживањето да се ценкаат. Јунона покажа на старата машина Сингер во аголот, која веќе долго време служеше како парче мебел, а не како машина за шиење.

„Тоа не го продавам.“

„Ќе го земеме.“ Тој од задниот џеб на панталоните извлече измрцварена дваесетка и ја испружи кон мене.

„Не се продава. Не е за продавање. Не знам како да ви кажам. Го продавам само тоа што е на столот.“

„Како сто, многу е сто!“ рече таа виткајќи се од смеење.

„Па добро, за дваесет и пет,“ ја надополни тој, кога повторно стана сериозен.

„Ги продавам само вредните работи.“

Пак прснаа да се смеат.

„Мисли тие што вредат пари,“ Босанката се сврте кон мажот. Потоа ме погледна мене:
„Многу работлива ви е машината.“

